

УДК 347.1

**ПЕРЕЛІК ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАСНОСТІ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ
ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Євгенія ДУЛІБА

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри

Національний університет водного
господарства та природокористування
(Рівне)

<https://orcid.org/0000-0003-2651-4977>

Тетяна ПРИЛУЦЬКА

юрист, медіатор

Національна асоціація медіаторів України
(Київ)

У статті розглядається сучасний стан правового регулювання питання об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації. Аналіз правового регулювання приватизації, встановлення та скасування переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, а також законопроектів, поданих до Верховної Ради України свідчить про складність знаходження консенсусу в питанні балансу між потребою у приватизації для стимулювання економічного розвитку та необхідністю збереження під державним контролем об'єктів, важливих для національної безпеки та соціального благополуччя.

Зазначено, що сьогодні в Україні відсутня стратегія управління державною власністю в цілому, відсутній адекватний нагляд та контроль, існує складна система органів державної власності, що відповідають за корпоративне управління, та їх взаємовідносин. Відсутність переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, змушує оцінювати кожен потенційний об'єкт на

UDC 347.1

**THE LIST OF STATE PROPERTY
OBJECTS NOT SUBJECT TO
PRIVATIZATION: CURRENT
PROBLEMS OF LEGAL
REGULATION**

Duliba, Yevheniia

Doctor in Law, Professor,
Professor of the Department

National University of Water and
Environmental Engineering (Rivne)

Prilutska, Tanya

Lawyer, Mediator

National Association of Mediators of Ukraine
(Kyiv)

The article deals with the current state of legal regulation of the issue of state property objects that are not subject to privatization. Analysis of the legal regulation of privatization, establishment and cancellation of the list of state property objects that are not subject to privatization, as well as draft laws that are submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine, shows the difficulty of finding a consensus on the balance between the need for privatization to stimulate economic development and the need to maintain under state control objects important for national security and social well-being.

It is noted that today in Ukraine there is no strategy for managing state property as a whole, no adequate supervision and control, and there is a complex system of state property authorities responsible for corporate governance and their relationships. The absence of a list of state property objects that are not subject to privatization forces to evaluate each the potential object for its possibility to be privatized, which introduces an element of

предмет його можливості бути приватизованим, що вносить елемент невизначеності та ризику у весь процес. Особливо це стає проблематичним на тлі неефективності управління та контролю за державним майном Фондом державного майна України та іншими суб'єктами, що відповідають за управління об'єктами державної власності. Доведено, що відсутність переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, може призвести до неналежного виконання державою своїх завдань та функцій, передачі стратегічно важливих об'єктів для держави у приватну власність, виникнення загрози національній безпеці та суверенітету країни.

Зроблено висновок, що сьогодні в Україні має існувати перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, під час формування якого важливе врахування безпекової складової та національного інтересу. Акцентовано увагу на тому, що поряд із встановленням чіткого переліку об'єктів державної власності, які не підлягають приватизації, слід розробити детальні критерії та процедури для визначення, які об'єкти можуть вважатися стратегічно важливими і не підлягають приватизації. Відмічено, що залучення громадськості та експертних організацій до обговорення та формування переліку таких об'єктів також може сприяти більшій прозорості та демократизації процесу. При цьому ретельне планування та виконання процесу приватизації з урахуванням всіх вищезазначених аспектів може значно знизити ризики для держави та суспільства, а також сприяти створенню здорового та конкурентного бізнес-середовища, що позитивно вплине на прискорення економічного зростання та загального добробуту населення.

Ключові слова: державна власність, приватизація, корпоративне управління, захист прав держави, економічна безпека, стратегічні підприємства

З моменту незалежності в нашій державі розпочався довготривалий процес приватизації, який активно триває й досі. Протягом цих років відбулися значні перетворення у правовому

uncertainty and risk into the entire process. This becomes especially problematic against the background of inefficiency of management and control over state property by the State Property Fund of Ukraine and other entities responsible for the management of state property. It is proved that the absence of a list of state property objects that are not subject to privatization, can lead to improper performance by the State of its tasks and functions, transfer of strategically important objects for the State into private ownership, the emergence of a threat to the national security and sovereignty of the country.

It is concluded that today in Ukraine there should be a list of state property objects that are not subject to privatization, during the formation of which it is important to take into account the security component and national interest. It is emphasized that along with establishing a clear list of state property objects that are not subject to privatization, detailed criteria and procedures should be developed to determine which objects can be considered strategically important and not subject to privatization. It is noted that the involvement of the public and expert organizations in the discussion and formation of a list of such objects can also contribute to greater transparency and democratization of the process. At the same time, careful planning and implementation of the privatization process, taking into account all the above-mentioned aspects, can significantly reduce risks for the state and society, as well as contribute to the creation of a healthy and competitive business environment, which will positively affect the acceleration of economic growth and the general welfare of the population.

Keywords: state property, privatization, corporate governance, protection of state rights, economic security, strategic enterprises

регулюванні приватизації, що включали впровадження переліку об'єктів, що не підлягали приватизації з огляду на їхнє значення для держави. Ці заходи підкреслювали потребу в обережному та зваженому підході до відчуження державного майна, враховуючи інтереси національної безпеки, соціальної справедливості та сталого розвитку. Втім, прагнення до лібералізації ринку та залучення інвестицій призвело до законодавчих змін 2019 року, якими було скасовано перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації.

Скасування переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, призвело до виникнення нових викликів для України, необхідності ретельного оцінювання ризиків для національної безпеки та забезпечення прозорості та справедливості процесу приватизації. Особливо це стає актуальним у період дії воєнного стану, коли збереження контролю над стратегічними активами визначає обороноздатність та економічну стійкість держави, підкреслюючи критичну важливість ретельного підходу до визначення майна, недоступного для приватизації.

Тема приватизації державного майна не є новою в сучасних наукових дискусіях. Протягом десятиліть вона залишається предметом глибокого аналізу та вивчення. Лише за останні 5 років питання приватизації розглядали під кутом зору регулювання відносин приватизації державного майна, надання адміністративних послуг у сфері приватизації, публічного управління та публічного адміністрування у сфері приватизації, проведення малої та великої приватизації. Сьогодні проблема приватизації державного майна продовжує бути актуальною та викликає наукові дискусії, що спрямовані на вдосконалення теоретичних та практичних аспектів цього процесу.

Ідея про те, що передача об'єктів державної власності приватному сектору може допомогти вирішити деякі проблеми, пов'язані з державним втручанням економіки, набула значної популярності в 80-х роках минулого століття, а приватизація стала центральною рисою програм структурних реформ, що здійснювалися в усій Східній Європі [1, с.80], одним з ключових механізмів переходу від централізованої адміністративно-командної моделі до саморегульованої ринкової моделі економічних відносин у багатьох країнах колишнього СРСР після краху комуністичних режимів [2]. Важливою умовою успішної реформи приватизації стало створення ефективної системи регулювання та нагляду, здатної забезпечити справедливу конкуренцію, захист прав власності та інтересів споживачів.

Проте успіх цього процесу в різних країнах значно варіювався, залежно від специфіки проведених реформ приватизації, ступеня державної підтримки та вміння адаптуватися до нових економічних умов. У контексті України докорінна реформація відносин власності, роздержавлення і приватизація стала важливим елементом економічних реформ, головним фактором стабілізації економіки [3]. Адже у спадок від УРСР Україна отримала приблизно 18 тисяч державних великих та середніх підприємств і 45 тисяч державних невеликих підприємств [4, с.56].

Приватизація державного майна стало суспільно значимим процесом, у ході якого здійснювалося роздержавлення власності [5], що мало сприяти прискоренню економічного зростання, залученню іноземних і внутрішніх інвестицій, зменшенню частки державної або комунальної власності у структурі економіки України шляхом продажу об'єктів приватизації ефективному приватному власнику [6].

Протягом всієї історії незалежної України приватизація як широкомасштабний соціально-економічний проєкт трансформації державної власності, що мала на меті у стислі строки забезпечити стратегічні позиції приватної власності в національній економіці [7], була у фокусі пристрасної суспільної уваги. Приватизація стала тим основним інструментом заміни соціального порядку, відмови від радянського соціалізму, перетворення державної власності на активний капітал, створення нового багатства та перерозподілу власності [8].

Однак, на шляху реалізації реформи приватизації Україна зіткнулася з рядом викликів, пов'язаних з недоліками у правовому регулюванні, відсутністю прозорості, ризиком створення монополій або олігополій, які могли негативно впливати на економічну конкуренцію. Наприклад, прийнята Державна програма приватизації на 2000-2002 роки

діяла до 2012 року [9]. З цього приводу О. Процків зазначала, що закладені механізми та процедури приватизації у Державній програмі приватизації на 2000-2002 роки, не відповідали рівню розвитку суспільних відносин, були неефективними і непрозорими, що призвело до прийняття економічно необґрунтованих рішень з питань приватизації державного майна, створило передумови для зловживання у цій сфері, перешкоди сталому розвитку та ефективній структурній перебудові економіки [10, с.245].

На заміну Державній програмі приватизації на 2000-2002 роки було затверджено Державну програму приватизації на 2012-2014 роки, яка діяла до прийняття Закону України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII «Про приватизацію державного і комунального майна» [6]. Про приватизацію державного майна також йшла мова і у Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [11], Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [12], у Стратегії підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки [13], у Національній економічній стратегії на період до 2030 року [14]. Наявність великої кількості різних програм та стратегій, що включали певні аспекти процесу приватизації об'єктів державної власності, вказує на прагнення держави в особі органів державної влади досягти гармонізації процесу приватизації з соціальними та економічними змінами в державі, а також на прагнення вдосконалити правове регулювання цього процесу.

На жаль, слід констатувати той факт, що процес приватизації в Україні, що розпочався в 1992 році, став основою для генерування олігархічного великого капіталу, який забезпечував політичні та фінансову підтримку владі. При цьому сам процес розтягнувся на роки, не була сформована ефективна система відносин власності, яка забезпечила б оптимальне використання національного економічного потенціалу та сприяла б досягненню цілей і виконанню завдань соціально-економічного розвитку [7], а Україна і надалі потребувала прозорого та комплексного процесу приватизації, усунення основних перешкод шляхом внесення змін до законодавства [13]. З цього приводу влучно зазначають О. Пасхавер та Л. Верховодова, що процес приватизації трансформувалася з процесу реформ на інструмент цілеспрямовані передачі державного майна за низькими цінами у власність конкретних бізнес-груп, близьких до влади [8].

В процесі реалізації реформи приватизації, в нашій державі було створено перелік об'єктів державної власності, що залишалися поза межами приватизаційних процесів через їх стратегічну та критичну важливість для держави. Зокрема, декретом Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1992 року № 26-92 були затверджені переліки майнових комплексів державних підприємств, організацій, їх структурних підрозділів основного виробництва, приватизація або передача в оренду яких не допускається. Ці переліки охоплювали широкий спектр об'єктів органів державної влади, військових та правоохоронних органів, об'єктів стратегічно важливих секторів, таких як національна безпека, емісійна система, комунікація, освіта, наука, культура тощо [15]. Надалі постановою Верховної Ради України від 03 березня 1995 року № 88/95-ВР «Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням» [16] затверджено перелік об'єктів, які не підлягали приватизації у зв'язку їх загальнодержавним значенням. Цей перелік містив інформацію про органи управління, до сфери якого віднесено відповідне підприємство, установу чи організацію, а також назву об'єкта, юридичну адресу та код єдиного державного реєстру підприємств та організацій України на території кожної області України, на території АРК, м. Києва та Севастополя. Законом України від 07 липня 1999 року № 847-XIV «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» було затверджено новий перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, а також перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, але можуть бути корпоративізовані із зазначенням органу управління, назви підприємств, установи чи організації, коду єдиного державного реєстру підприємств та організацій України [17].

Не можемо залишити поза увагою прийнятий Закон України від 02 жовтня 2019 року № 145-IX «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів

права державної власності, що не підлягають приватизації», оскільки саме цим законом встановлено втрату чинності переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації [18].

Звичайно, питання скорочення переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, були предметом розгляду у діяльності органів державної влади. Наприклад, у Концепції політики Кабінету Міністрів України щодо управління об'єктами державної власності на 2001 рік йшла мова про приватизацію підприємств, які недоцільно залишати у державній власності, та подальше скорочення переліку об'єктів державної власності, які не підлягають приватизації, та таких, які не підлягають приватизації, але можуть бути корпоративізовані [19]. Однак про повну відсутність переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, мова ніколи не йшла.

Варто зазначити, що у переліку об'єктів державної власності, які не підлягали приватизації, з-поміж інших містилися об'єкти державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, в тому числі і об'єкти, які віднесені до об'єктів критичної інфраструктури.

Сьогодні в Україні існує затверджений перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави [20], а також чітко визначені критерії віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, зокрема: визначений перелік видів діяльності об'єкта державної власності (наприклад, хлібоприймальні та хлібозаготівельні підприємства, підприємства залізничного транспорту загального користування), визначений перелік вимог до підприємств (наприклад, великі платники податків, середньооблікова кількість штатних працівників яких перевищує 5 тисяч осіб, підприємства, частка продукції яких на загальнодержавному ринку товарів, що має важливе соціально-економічне значення, перевищує 35 відсотків або ті, які разом з одним або двома іншими підприємствами мають на такому ринку сукупну частку, що перевищує 50 відсотків, або не більше ніж з чотирма іншими підприємствами мають на такому ринку сукупну частку, що перевищує 70 відсотків), перелік видів підприємств (наприклад, суб'єкти природних монополій, які провадять діяльність на загальному державному ринку товарів); частка його продукції на ринку відповідних товарів в Україні становить не менше як 20 відсотків [21].

Відповідно до Закону України від 16 листопада 2021 року № 1882-IX «Про критичну інфраструктуру» об'єкти критичної інфраструктури - об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам, а захист критичної інфраструктури є складовою частиною забезпечення національної безпеки України [22]. Наприклад, одним із секторів критичної інфраструктури є паливно-енергетичний сектор, зокрема: виробництво електричної енергії, забезпечення функціонування ринку електричної енергії, організація купівлі-продажу електричної енергії на ринку, розподіл електричної енергії [23].

Незважаючи на те, що у статті 4 Закону України від 18.01.2018 2269-VIII «Про приватизацію державного і комунального майна» міститься положення про об'єкти, які не підлягають приватизації, тобто про ті «казенні підприємства та об'єкти, необхідні для виконання державою своїх основних функцій, для забезпечення обороноздатності держави, та об'єкти права власності Українського народу, майно, що становить матеріальну основу суверенітету України»[6], сьогодні переліку таких об'єктів в Україні не існує. Відсутність переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, який законодавчо визначеного на рівні Верховної Ради України, надає можливість органам державної виконавчої влади (суб'єктам приватизації) на власний розсуд встановлювати, чи підпадає той чи інший об'єкт права державної власності під обмеження, встановлені Законом України «Про приватизацію державного і комунального майна», а також створюють передумови для виникнення таких зловживань під час прийняття ними рішень та вчиненні дій щодо приватизації об'єктів державної власності[24].

Ми погоджуємося з думкою Н. Москалюк, що існуюча ситуація може призвести до того, що рішення про приватизації об'єктів державної власності будуть ґрунтуватися на суб'єктивних оцінках, що становить найбільшу кількість ризиків для інтересів держави, а відсутність задалегідь визначеного переліку змусить оцінювати кожне потенційне підприємство до приватизації через призму його відповідності ознакам підприємств, які не можна приватизувати [25, с. 249-250].

В контексті війни в Україні та забезпечення виконання найважливіших функцій держави, що передбачені у статті 17 Конституції України, скасування переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, може призвести до виникнення загроз для безпеки держави, до того, що на продаж будуть виставляти об'єкти державної власності, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки (наприклад, підприємства у сфері оборони, підприємства, що забезпечують розміщення і зберігання матеріальних цінностей державного бюджету), призвести до зловживань, корупції, погіршити економічний стан держави, вплинути на її здатність забезпечувати власну безпеку та стабільність.

В умовах, коли Фонд державного майна України, як центральний органам виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізовує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності, неналежно виконує свої завдання та повноваження й неефективно здійснює управління і контроль за використанням і розпорядженням державним майном суб'єктів господарювання, що віднесені до сфери управління Фонду та його регіональних відділень, ця ситуація ускладнюється. Наше твердження підтверджується результатами аудиту ефективності здійснення Фондом державного майна України повноважень з управління майном державних підприємств, установ та організацій, що мають фінансові наслідки для державного бюджету за 2020-2021 роки, де Рахунковою Палатою встановлено неефективність системи управління і контролю за використанням і розпорядженням державним майном суб'єктами господарювання, що віднесені до сфери управління Фонду та його регіональних відділень. До того ж аудитом встановлено численні недоліки та порушення, які призвели до неефективного використання та управління державним майном, що мало наслідки для державного бюджету, зокрема виявлено: 1) порушення та недоліки при адмініструванні доходної частини бюджету в частині недоплати до бюджету за результатами фінансово-господарської діяльності 2) непродуктивне використання коштів 3) неефективне управління державними коштами та майном; 4) втрати (збитки) бюджету внаслідок прийняття необґрунтованих управлінських рішень 5) з порушенням бюджетного законодавства 6) незаконно нарахована та виплачена заробітна плата.; 6) встановлено факти, за якими існують ризики втрати державного майна на значні суми [26, с.71].

Ця ситуація ускладнюється наявністю 80 суб'єктів управління об'єктами державної власності, яким підпорядковані понад 3500 суб'єктів господарювання державного сектору економіки, більшість з яких не здійснюють господарську діяльність, є збитковими, а також виступають потенційним джерелом фіскальних ризиків [27].

Ще у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008 «Про забезпечення національних інтересів і національної безпеки у сфері приватизації та концептуальні засади їх реалізації» йшла мова про удосконалення порядку приватизації об'єктів державної власності, зокрема: погодження умов приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, шляхом прийняття відповідного рішення на засіданні Кабінету Міністрів України; проведення громадських слухань щодо умов приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; виключення можливості участі у приватизації об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, осіб, зареєстрованих в офшорних зонах та країнах, які занесені FATF до списку країн, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом; недопущення приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, якщо це матиме наслідком монополізацію відповідного ринку товарів [28].

Отже, ми можемо зробити висновок, що сучасний стан приватизації в Україні стикається з ризиком суб'єктивного підходу до вибору об'єктів для приватизації. Відсутність встановленого переліку об'єктів, які не підлягають приватизації, змушує оцінювати кожен потенційний об'єкт на предмет його можливості бути приватизованим, що вносить елемент невизначеності та ризику у весь процес. Особливо це стає проблематичним на тлі неефективності управління та контролю за державним майном Фондом державного майна України та іншими суб'єктами, що відповідають за управління об'єктами державної власності. До того ж, відсутність переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, може призвести до неналежного виконання державою своїх завдань та функцій, передачі стратегічно важливих об'єктів для держави у приватну власність, виникнення загрози національній безпеці та суверенітету країни.

Сьогодні в Конституційному Суду України з 17 грудня 2019 року розглядається конституційне подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень розділу I, абзацу другого підпункту 1 пункту 2 розділу II Закону України „Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України „Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації“ від 2 жовтня 2019 року № 145-IX [29].

Цікавим фактом є те, що у Верховній Раді України робилися спроби затвердити перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації. Зокрема, мова йде про законопроекти від 03 лютого 2020 року № 2831, метою якого було «...посилення контролю держави за збереженням і використанням майна акціонерних товариств, казенних та державних підприємств, установ і організацій, що не підлягають приватизації» [30]; від 19 лютого 2020 року № 2831-1 метою якого було «підвищення контролю держави у сфері збереження і використання державного майна, а саме майна акціонерних товариств, казенних та державних підприємств, установ і організацій, що не підлягають приватизації...», в тому числі «...усунення ризиків виходу залізничної інфраструктури, що безпосередньо використовуються для забезпечення процесу перевезень, із власності держави» [31] та від 19.02.2020 № 2831-2, метою якого було «недопущення розпродажу стратегічно важливих об'єктів державної власності, які не підлягають приватизації»[32]. Однак якщо законопроект від 03 лютого 2020 року № 2831 було відкликано, то розгляд законопроектів від 19 лютого 2020 року № 2831-1 та від 19.02.2020 № 2831-2 - відхилено.

Законопроект від 02.09.2020 № 4020 став новою спробою на законодавчому рівні закріпити перелік акціонерних товариств, у статутних капіталах яких частка корпоративних прав, що належать державі, не може бути меншою ніж 50 відсотків +1 акція та не підлягає приватизації, перелік господарських товариств та об'єднань, у статутних капіталах яких частка корпоративних прав, що належать державі, становить

100 відсотків, державних комерційних та казенних підприємств, що не підлягають приватизації, перелік об'єктів культури та спорту, що не підлягають приватизації; перелік державних підприємств, що не підлягають приватизації, але можуть бути перетворені в господарські товариства; перелік об'єктів лісового господарства, що не підлягають приватизації. Сьогодні цей законопроект прийнятий лише в першому читанні [33].

Таким чином, ми доходимо до висновку про те, що розгляд Конституційним Судом конституційного подання, наявність декількох законопроектів про затвердження переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, підкреслює продовження дискусій та пошуків оптимального підходу до вирішення цього питання, а також свідчить про складність знаходження консенсусу в питанні балансу між потребою у приватизації для стимулювання економічного розвитку та необхідністю збереження під державним контролем об'єктів, важливих для національної безпеки та соціального благополуччя.

Очевидно, що сьогодні в Україні виникла ситуація, коли відсутня стратегія управління державною власністю в цілому; відсутній адекватний нагляд та контроль; існує складна система органів державної влади, що відповідають за корпоративне управління, та їх взаємовідносин, що знижує ефективність процесу управління, недостатній рівень професіоналізму, низька зацікавленість та відповідальність уповноважених органів та осіб у

процесі управління корпоративними правами держави або існує конфлікт регуляторних та управлінських функцій держави, джерелом якого є подвійна роль держави як власника та як регулятор державної влади [34, с.65; 35, с. 186]. Неврегульованість у законодавстві низки процедур у сфері управління об'єктами державної власності призводить до безсистемного передання, безконтрольного використання державного майна, а подекуди і до його втрати. Доступ до інформації про діяльність державних підприємств, установ, організацій обмежений, що призводить до того, що держава не має належної інформації про нерухоме майно, земельні ділянки, транспортні засоби й інше майно, яке їй належить та закріплене за цими підприємствами, і відповідно не може ефективно управляти та контролювати [28, с.6].

На наше переконання, в Україні має існувати перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації. До того ж під час створення переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, слід враховувати безпекову складову, національний інтерес, ті «...життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян...» [36]. Саме управління об'єктами державної власності покликане здійснити повноваження щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб [37]. Поряд з цим, сьогодні існує потреба не лише встановлення чіткого переліку об'єктів державної власності, які не можуть бути приватизовані, але й розробку детальних критеріїв та процедур для визначення, які об'єкти можуть вважатися стратегічно важливими і не підлягають приватизації. Це дозволить уникнути можливих зловживань та спекуляцій при визначенні статусу об'єктів, а також забезпечить прозорість та справедливість процесу приватизації. Ми вважаємо, що залучення громадськості та експертних організацій до обговорення та формування переліку таких об'єктів також може сприяти більшій прозорості та демократизації процесу. При цьому ретельне планування та виконання процесу приватизації з урахуванням вищезазначених аспектів може значно знизити ризики для держави та суспільства, а також сприяти створенню здорового та конкурентного бізнес-середовища, що позитивно вплине на прискорення економічного зростання та загального добробуту населення.

Посилання:

1. Hemming, R. (1992). "Chapter 4 Privatization of State Enterprises". In *Fiscal Policies in Economies in Transition*. USA: International Monetary Fund. Retrieved Feb 29, 2024, from <https://doi.org/10.5089/9781557751911.071.ch004>
2. Veronika Pehe, Vítězslav Sommer (2022). Historicizing postsocialist privatization at the juncture of the cultural and the economic, *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, 30:1, 1-9, DOI: 10.1080/25739638.2022.2044618
3. Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності: постанова Верховної Ради України від 25.10.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698%D0%B0-12#Text>
4. Палагнюк Ю.В. Економічні реформи в Україні під час президенства Л.М. Кравчука (1991-1994). Наукові праці. 2010. Т.122 В.109 С.54-59
5. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України «Про запобігання кризовим явищам у вугільній промисловості» (справа про відчуження майна державних вугледобувних підприємств) від 29 вересня 2009 року № 22-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v022p710-09#Text>
6. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 № 2269 - VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text>
7. Про Державну програму приватизації: Закон України від 13.01.2012 № 4335 - VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4335-17#Text>
8. Paskhaver Aleksandr and Verkhovodova Lidiia (2007). Privatization Before and After the Orange Revolution, *Problems of Economic Transition*, 50:3, 5-40, DOI: 10.2753/PET1061-1991500301
9. Про Державну програму приватизації: Закон України від 18 травня 2000 № 14723-III. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1723-14/ed20120219#Text>

10.Процків О. Приватизація в Україні: національні інтереси, пріоритети та безпека. Соціально-економічні проблеми і держава. 2012. Вип. 2 (7). С. 242- 249

11.Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкуренто-спроможна економіка, ефективна держава» від 02 червня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10>

12.Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

13.Про схвалення Стратегії підвищення ефективності діяльності господарювання державного сектору економіки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 № 662-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662-2015-%D1%80#Text>

14.Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

15.Про перелік майнових комплексів державних підприємств, організацій, їх структурних підрозділів основного виробництва, приватизація або передача в оренду яких не допускається: Декрет Кабінету Міністрів України від 31.12.1992 № 26-92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26-92/ed19921231#Text>

16.Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням: постанова Верховної Ради України від 03.03.1995 № 88/95 - ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88/95-%D0%B2%D1%80>

17.Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: Закон України від 07.07.1999 № 847-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-14#Text>

18.Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації»: Закон України від 02.10.2019 № 145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-20#Text>

19.Про схвалення Концепції політики Кабінету Міністрів України щодо управління об'єктами державної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.10.2001 № 467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2001-%D1%80#Text>

20.Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2015-%D0%BF#Text>

21.Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999-2010-%D0%BF#Text>

22.Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 № 1882 - IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>

23.Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 року № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF/ed20201009#Text>

24.Конституційне подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень розділі I, абзацу другого підпункту 1 пункту 2 розділу II Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» від 02 жовтня 2019 року № 145-IX. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/3_6991.pdf

25.Москалюк Н. Б. Теоретичні та практичні проблеми права державної власності та його реалізації: дис. ... д-ра юр. наук:12.00.03 /Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 474 с.

26.Звіт про результати аудиту ефективності здійснення Фондом державного майна України повноважень з управління майном державних підприємств, установ та організацій, що мають фінансові наслідки для державного бюджету: рішення Рахункової палати від 20 грудня 2022 року № 26-6. URL: http://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/26-6_2022/Zvit_26-6_2022.pdf

27.Основні засади впровадження політики власності щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки від 10 жовтня 2018 року. URL: <https://issuu.com/mineconomdev/docs/b936284d45eb14>

28.Про забезпечення національних інтересів і національної безпеки у сфері приватизації та концептуальні засади їх реалізації: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-08#Text>

29.Конституційні подання. URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/konstytuciyni-podannya>

30.Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: проект Закону України від 03 лютого 2020 року № 2831. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_4_1?pf3511=68029

31. Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: проєкт Закону України від 19 лютого 2020 року № 2831 - 1. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68177

32. Про відновлення дії Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації": проєкт Закону України від 19 лютого 2020 року № 2831-2. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68179

33. Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: проєкт Закону України від 02.09.2020 № 4020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69796

34. Митрофанова А.С., Решетняк Н.Б. Особливості системи управління корпоративними правами держави в Україні. Бізнесінформ. 2019. № 3. С.63-68

35. Теремецький В.І., Дуліба Є.В. Корпоративні права держави: проблемні питання. Право. ua. 2023. № 4. С. 179-188.

36. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

37. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185 V URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#doc_info

Статтю було подано	12.03.2024	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	19.03.2024	The article was revised
Статтю було прийнято	22.03.2024	The article was accepted